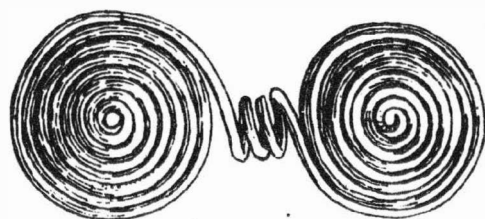

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1965

BRNO 1966

Die heurige Grabung präzisiert den Umfang der Siedlung und ihre innere Struktur, das Verhältnis der Produktions- und Lagerraubauten gegenüber den Wohnbauten usw. und ergänzt auch in materieller Hinsicht (vor allem durch den keramischen Inhalt) ihr Kulturbild.

Výzkum keltského oppida Starého Hradiska v roce 1965

Jiří M e d u n a

Tab.34,35

Výzkum keltského oppida Starého Hradiska (obec Malé Hradisko, okr. Prostějov) proběhl v roce 1965 v době od konce května do poloviny září. Soustředil se opět na předhradí a navázal na plochu prokopanou tu v roce 1964. Odkryto bylo 2000 m² a výzkum přinesl řadu pozoruhodných zjištění.

Nejdůležitějším poznatkem z výzkumné kampaně v r. 1965 je objev cesty, široké 5-6 m a vymezené žlábků, jež jsou pozůstatkem oplocení jednotlivých usedlostí, tzv. dvorců. Cesta, zachycená v délce 50 m, byla zpevněna kamením. Na podloží byly naskládány velké kameny kulmské droby v jedné až třech vrstvách nad sebou a mezery mezi nimi vysypány hlinou a břidličnatým šterkem. Není to tedy dláždění v dnešním slova smyslu, nýbrž jen zpevnění podkladu cesty, aby se kola vozů za vlhkého počasí nebořila do bláta. Kameny zpevněná část cesty mohla být sledována v délce 25 m v místech, kde ornice a pod ní ležící kulturní vrstva byly dostatečně hluboké. V další části, tam kde terén začíná stoupat a podloží je místy jen pod 20-15 cm silnou vrstvou ornice se už kameny nedochovaly, poněvadž byly vyorávány a odnášeny z polí. Průběh cesty však lze i tu bezpečně sledovat podle plotních žlábků. Jejím směr na prokopané ploše byl téměř přesně od západu k východu s nepatrnou úchylnou ke směru severozápad - jihovýchod. Zdá se, že vedla od vnějšího valu k bráně ve valu oddělujícím předhradí od výše položeného vlastního hradiště. Z cesty odbočovaly dvě užší uličky, z nichž jedna vedla k severozápadu a druhá k jihu. Byly-li zpevněny kamením i povrch těchto uliček není možno říci, protože jejich části byly zachyceny v místech, kde už kamení bylo odstraněno i ze široké cesty.

Uličky a cesta od sebe oddělovaly jednotlivé usedlosti, které na zkoumané části oppida mají charakter samostatných hospodářských jednotek (dvorců) ohraničených ploty. Oplocení bylo dřevěné a jeho základem byly svíslé kůly, spojené navzájem asi pletivem z prutů. V části jednoho ze žlábků bylo možno pozorovat, že svíslé kůly byly od sebe vzdáleny asi 1 m. Doposud se nám podařilo zachytit části čtyř dvorců, žádný z nich však nebyl prokópán úplně, takže si zatím není možné učinit přesnou představu o jejich rozloze a vnitřním členění. Jisté zatím je, že plošná rozloha dvorců byla poměrně velká a že byly zastavěny objekty dvo-

jího druhu. Stály v nich jednak poměrně malé obdélné chaty se dnem zahloubeným do podloží a jednak větší domy, postavené na úrovni terénu, jejichž základním stavebním prvkem byly svislé kůly.

Půdorys zahloubených chat se nijak neliší od objektů, známých z neopevněných sídlišť vesnického typu. Nejobvyklejším typem jsou chaty se dvěma kůly zapuštěnými uprostřed kratších stěn, na nichž spočíval hřeben sedlové střechy. Objevují se však i jiné typy zahloubených chat, zakryté pravděpodobně pultovou střechou a byly zjištěny i objekty bez stop po kůlech. Zahloubených chat bylo při výzkumu v r. 1965 objeveno 12 a je zajímavé, že jen ve dvou bylo ohniště. Zdá se tedy, že to nebyly obytné prostory, ale spíše jen přístřešky, v nichž byla provozována nějaká výrobní činnost. Před zpracováním materiálu nelze určit k čemu jednotlivé chaty sloužily.

Na prokopené ploše bylo zjištěno velké množství kúlových jamek různého průměru a hloubky. Jsou to nepochybně pozůstatky po větších kúlových stavbách. Kúlových jamek je však na prokopené ploše tolik, že půdorysy jednotlivých objektů se nepodařilo zatím stanovit. Je nepochybné, že během osídlení Starého Hradiska docházelo k přestavbám, stavební fáze však zatím není možné rozlišit. Ke kúlovým chatám (domům) patřila ohniště, jichž bylo objeveno zatím pět. Jeví se jako oválná nebo kruhová místa do červena vypálené hlíny, v níž jsou někdy naskládány malé kameny. Jedno z ohnišť bylo hlinou vymazáno dvakrát.

Je možné, že ve dvorcích byl ještě jeden typ staveb a to chaty s kamennou podezdívkou. V jednom místě byla totiž nalezena skupina kamení naskládaných tak, že ji lze pokládat za destruované nároží kamenné podezdívky. Nelze však s určitostí rozhodnout, zda je to zbytek chaty, nebo jen destrukce pece, neboť kamení leželo těsně u většího ohniště.

Na prokopené ploše a v objektech bylo nalezeno velké množství materiálu. Vedle spousty střepů nádob překvapuje zejména bohatost kovových předmětů železných a bronzových, nalezena byla i hlavice stříbrné spony miskovitého typu. Početné jsou i skleněné předměty, zejména perly, našly se však i zlomky skleněných náramků a importovaných nádob. Výroba skleněných perel na Starém Hradisku byla opět doložena nálezy poměrně velkých hrudek surového skla modré, hnědé a zelené barvy. Jedním z nejběžnějších nálezů byly opět zlomky jantaru, podařilo se však nalézt i kousek se zjevnými stopami opracování a část korálku. Je zajímavé, že nálezy byl doložen i čilý provoz na cestě. V místech, kde se dochovala kamenná úprava se totiž při čištění našlo mezi kameny množství předmětů, které byly na cestě ztraceny nebo zahozeny. Byla tu mimo jiné i malá stříbrná mince, zatím co druhá zlatá se našla v uličce odbočující z hlavní cesty k severozápadu.

Dosavadní výzkum Starého Hradiska přinesl množství zajímavých poznatků; je nepochybné, že zpracování nálezového materiálu významně přispěje k osvětlení řady otázek souvisejících s problematikou konce keltského panství na Moravě.

Grabung des keltischen Oppidums Staré Hradisko im Jahre 1965. Die Grabung des keltischen Oppidums Staré Hradisko (Gemeinde Malé Hradisko, Bez. Prostějov) verlief im Jahre 1965 von Ende Mai bis Mitte September. Die Arbeiten wurden auf die Vorburg konzentriert und schlossen an die hier bereits im Jahre 1964 untersuchte Fläche an. Es wurden 2000 m² abgedeckt und die Grabung brachte eine Reihe von bemerkenswerten Feststellungen.

Das wichtigste Ergebnis der Grabungskampagne im Jahre 1965 ist die Entdeckung eines 5-6 m breiten Weges, der mit Rinnen begrenzt ist, die Überreste der Umfriedung (Zaun) der einzelnen Niederlassungen, der sog. Gehöfte sind. Der Weg, der in einer Länge von 50 m erfasst werden konnte, war mit Steinen gefestigt. Auf dem Liegende wurden grosse Steine Kulmscher Grauwacke in ein bis drei Schichten übereinander gelegt und die Zwischenräume mit Erde und Schieferschotter ausgefüllt. Es ist dies keineswegs eine Pflasterung im heutigen Sinne des Wortes, sondern nur eine Festigung der Unterlage des Weges, damit die Wagenräder bei feuchter Witterung nicht in den Kot einsinken konnten. Der mit Steinen gefestigte Weg konnte in einer Länge von 25 m an Stellen verfolgt werden, wo der Ackertboden und die darunter liegende Kulturschicht genügend tief war. Im weiteren Teil, dort wo das Terrain zu steigen beginnt und das Liegende stellenweise unter einer nur 20-15 cm mächtigen Ackerbodenschicht liegt, blieben die Steine bereits nicht mehr erhalten, weil sie ausgeackert und von den Feldern fortgetragen wurden. Der Verlauf des Weges kann jedoch auch hier verlässlich nach den Zaungräbchen verfolgt werden. Seine Richtung auf der durchgrabenen Fläche war fast genau von West nach Ost, mit einer unbedeutenden Abweichung in Nordwest-Südostrichtung orientiert. Es scheint, dass der Weg von dem äusseren Wall zum Tor im Wall führte, der die Vorburg von dem höher gelegenen eigentlichen Burgwall trennt. Von dem Weg zweigten zwei engere Gässchen ab, von welchen das eine nach Nordwest und das zweite nach Süden führte. Ob auch die Oberfläche dieser Gässchen mit Steinen gefestigt war, kann man nicht sagen, da ihre Teile an Stellen erfasst wurden, wo die Steine auch von dem breiten Weg entfernt worden sind.

Die Gässchen und der Weg trennten die einzelnen Niederlassungen voneinander, die auf der untersuchten Fläche des Oppidums den Charakter von selbständigen wirtschaftlichen Einheiten (Gehöfte) mit Umfriedungen haben. Die Umzäunung war aus Holz und ihr Fundament bildeten senkrechte Pfosten, die wahrscheinlich miteinander durch ein Geflecht von Ruten verbunden waren. Im Teile einer dieser Rinnen konnte beobachtet werden, dass die senkrechten Pfosten 1 m voneinander entfernt waren. Bisher gelang es uns Teile von vier Gehöften zu erfassen, jedoch keines von diesen konnte ganz untersucht werden, so dass es derzeit nicht möglich ist, sich eine genaue Vorstellung über ihre Grösse und Innengliederung zu machen. Vorläufig ist es gewiss, dass die Flächenausdehnung der Gehöfte verhältnismässig gross war und dass sie mit zweierlei Arten von Objekten bebaut waren. Es standen hier einerseits verhältnismässig kleine rechteckige Hütten, deren Boden im Liegenden eingetieft war und andererseits grössere Häuser, auf dem Terrainniveau errichtet, deren Grundbauelement senkrechte Pfosten waren.

Der Grundriss der eingetieften Hütten unterscheidet sich keineswegs von jenen Objekten, die wir aus unbefestigten Siedlungen bäuerlichen Charakters kennen.

Der häufigste Typ sind Hütten mit zwei in der Mitte der kürzeren Wände eingetieften Pfosten, auf welchen der Giebel des Satteldaches ruhte. Es kommen jedoch auch andere Typen von eingetieften Hütten vor, wahrscheinlich mit einem Kultdach überdeckt und es wurden auch Objekte ohne Spuren von Pfosten festgestellt. Bei der Grabung i. J. 1965 entdeckte man 12 eingetiefte Hütten und es ist interessant, daß nur in zwei von diesen Feuerstellen waren. Es scheint also, dass dies nicht Wohnräume, sondern eher überdachte Objekte waren, die irgendeiner Produktion dienten. Vor der Verarbeitung des Materials kann nicht bestimmt werden, welche Funktion die einzelnen Hütten hatten.

Auf der durchgegrabenen Fläche ist eine grosse Menge an Pfostengruben von verschiedenen Durchmessern und Tiefen festgestellt worden. Dies sind zweifellos Überreste von grösseren Pfostenbauten. Auf der durchgegrabenen Fläche sind jedoch so viele Pfostengruben, dass die Grundrisse der einzelnen Objekte vorläufig noch nicht bestimmt werden konnten. Es besteht kein Zweifel, dass es im Laufe der Besiedlung von Staré Hradisko zu Umbauungen kam, die einzelnen Bauphasen können jedoch vorläufig nicht unterschieden werden. Zu den Pfostenhäusern gehörten Feuerstellen, von denen vorläufig fünf entdeckt wurden. Sie erscheinen als ovale, oder kreisförmige rot durchgebrannte Stellen, die manchmal mit kleinen Steinen ausgelegt sind. Eine der Feuerstellen war zweimal mit Erde ausgeschmiert.

Es ist möglich, dass es in den Gehöften noch einen anderen Bautypus gab und zwar Hütten mit steinerner Untermauer. An einer Stelle fand man nämlich eine Gruppe von Steinen, die derart angeordnet waren, dass man sie als destruierte Ecke einer steinernen Untermauer betrachten kann. Mit Bestimmtheit kann jedoch nicht entschieden werden, ob dies der Überrest einer Hütte ist oder nur eine Backofendestruktion, da die Steine knapp neben einer grösseren Feuerstelle lagen.

Auf der durchgegrabenen Fläche und in den Objekten wurde eine grosse Menge Material gefunden. Ausser den vielen Gefäßscherben überrascht insbesondere der Reichtum an metallenen, eisernen und bronzenen Gegenständen; auch der Kopf einer silbernen Fibel von schüsselförmigem Typus ist gefunden worden. Zahlreich sind gleichfalls gläserne Gegenstände, vor allem Perlen, aber auch Fragmente gläserner Armringe und importierter Gefässe kamen zum Vorschein. Die Erzeugung der Glasperlen auf Staré Hradisko ist wiederum durch Funde von verhältnismässig grossen Klumpen rohen blauen, braunen und grünen Glases belegt. Einer der häufigsten Funde waren auch diesmal Bernsteinbruchstücke, man fand aber auch ein Stück mit Bearbeitungsspuren und den Teil einer Koralle. Es ist interessant, dass durch die Funde auch ein reger Verkehr auf dem abgedeckten Weg belegt werden konnte. An der Stelle, wo die Steinherrichtung erhalten blieb, entdeckte man nämlich beim Reinigen zwischen den Steinen eine Menge Gegenstände, die auf dem Weg verloren oder fortgeworfen wurden. Unter anderem befand sich hier auch eine silberne Münze - während eine zweite goldene in dem Gässchen, das vom Hauptweg nach Nordwest abzweigt, gefunden worden ist.

Die bisherige Grabung auf Staré Hradisko erbrachte eine Menge interessanter Erkenntnisse und es besteht kein Zweifel, dass die Verarbeitung des Fund -

materiales bedeutend zur Klärung einer Reihe von Fragen beitragen wird, die mit der Problematik des Endes der keltischen Herrschaft in Mähren zusammenhängen.

Výzkum na sídlišti v trati "Spodní Kolberky" u Blučiny

Ivan Peškař

Tab. 1, 10, 11, 36, 37

V roce 1965 byla obnovena archeologická činnost v trati "Spodní Kolberky" u Blučiny (okr. Brno-venkov), kde bylo v roce 1959 po orbě povrchově zaměřeno 142 objektů z několika kulturních období (srov. Přehled výzkumů 1959, Brno 1960, 86). Nový výzkum byl proveden na dvou stanovištích, vzdálených od sebe 60 m. Vzhledem k tomu, že naleziště leží na mírném svahu a pro velký rozdíl v mocnosti humusovité vrstvy není plošný odkryv v této poloze vhodný, byly vyměřené plochy na obou stanovištích zkoumány 1 m širokými sondami, vedenými rovnoběžně ve dvoumetrových odstupech. V odkryté ploše o rozloze asi 540 m² se podařilo zjistit pozůstatky pěti, resp. šesti chat laténské kultury a šesti chat a jedné zásobní jámy z doby římské.

Zahloubené objekty z laténského období, vesměs obdélníkovitých tvarů přibližně 3 x 2 m až 5 x 2,5 m velkých, byly orientovány delší osou většinou ve směru SV-JZ nebo VSV-ZJZ a měly podlahu ve hloubce 80-115 cm pod dnešním povrchem. V jednom objektu se stěnou na severní straně výklenkovitě rozšířenou byly 20-50 cm pod úroveň podlahy zahloubeny tři kúlové jamky, tvořící řadu v podélné ose chaty. Největší objekt měl tvar dvou protínajících se chat, jedné orientované delší osou ve směru SV-JZ, druhé od východu k západu, s nepravidelně oválnou jámou ve východním rohu. V kratších stěnách byly protilehlé dvojice kúlů, další kúl byl zapuštěn téměř v průsečíku obou podélných os. Tvrdá udupaná podlaha byla v obou částech 105 cm pod povrchem, jáma s odlišnou výplní, ale se shodným materiálem, byla o 35 cm hlubší (tab. 36).

V nálezovém souboru z obsahu objektů laténské kultury jsou kromě zvířecích koetí, mazanice a etřepů nádob, které tvoří největší skupiny, zastoupeny i přesleny, závaží, kostěné předměty, železné zlomky a části lignitového a bronzového náramku (tab. 10).

Chaty z doby římské měly půdorysy čtyřúhelníků se zaoblenými rohy, s výjimkou jednoho téměř čtvercového tvaru obdélníkovitě protažených a v některých případech na jedné z delších stran rozšířených o vchodový výklenek. Stěny, jejichž délka se pohybovala mezi 270 až 470 cm a šířka od 210 do 420 cm, uzavíraly

Tab. 34 Malé Hradisko (o. Prostějov). Keltské oppidum Staré Hradisko: 1 - Dlážděná cesta; 2 - Dlážděná cesta s částí "dvorce". - 1 - Gepflasteter Weg; 2 - Gepflasteter Weg und Teil eines "Gehöftes".

Tab. 35 Malé Hradisko (o.Prostějov). Keltické oppidum Staré Hradisko: 1 - Zahloubená chata s žernovem; 2 - Zahloubená chata se dvěma ohništi. 1 - Eingetieftete Hütte mit Mahlstein; 2 - Eingetieftete Hütte mit zwei Feuerstellen.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1965

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Sady osvobození 17/19.

Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulík, DrSc

Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Ondráček, Dr. I. Peškař,
Dr. J. Říhový.

Překlady: Dr. R. Tichý a E. Tichá

Kresby: J. Jaša

Na titulní stránce: Bronzová ozdoba z hromadného nálezu z Loštic

Vydáno jako rukopis - 400 kusů - neprodejné.